

Formative Assessment: Improving Learning in Secondary Classrooms

Summary in Finnish

Formatiivinen arviointi: Oppimisen parantaminen ylemmän perusasteen luokissa

Yhteenveto suomeksi

Arviointi kuuluu kiinteästi koulutukseen. Näkyvimvät arvioinnit ovat summatiivisia, sillä ne mittaavat testien ja kokeiden kautta, mitä oppilaat ovat oppineet. Summatiivisten arviointien kautta valvotaan myös koulujen opetusvelvollisuuksien toteutumista. Arviointi voi olla myös ”formatiivista”. Formatiivinen arviointi tarkoittaa usein toistuvaa, vuorovaikutteista oppilaan edistymisen ja ymmärtämisen arviointia. Arvioinnin avulla opettajat voivat mukauttaa opetusmenetelmiään niin, että ne sopivat paremmin havaittuihin oppimistarpeisiin.

Formatiivinen arviointi eroaa summatiivisesta arvioinnista siinä, että formatiivisessa arvioinnissa kerättyjä tietoja käytetään parannusten muotoiluun, ei niinkään suoritteiden yhteenvetona. Formatiivisen arvioinnin periaatteita voidaan soveltaa koulu- ja koulupoliittisella tasolla parannuksia kaipaavien osa-alueiden tunnistamiseen ja rakentavien arviointikulttuurien edistämiseen kaikissa koulutusjärjestelmissä. Tutkimukset ovat osoittaneet, että formatiivinen arviointi on yksi tehokkaimmista keinoista edistää korkeita oppimistuloksia. Formatiivinen arviointi on tärkeää myös oppilaiden tulosten tasapuolisuuden parantamisen ja oppilaiden oppimistaitojen kehittämisen kannalta. Formatiivista arviointia ei kuitenkaan käytetä järjestelmällisesti, etenkin ylemmän perusasteen kouluissa, jotka ovat tämän tutkimuksen painopiste. Ylemmän perusasteen kouluissa uudistusten ja muutosten tiellä olevien esteiden poistaminen on usein vaikeampaa kuin muissa kouluissa. Tällaisia esteitä ovat muun muassa jännitteet luokkakohtaisen formatiivisen arvioinnin ja erittäin näkyvien summatiivisten testien välillä koulun opetusvelvollisuuksien mittarina (opettajat tapaavat opettaa kokeita varten) sekä yhteyden puuttuminen järjestelmän, koulun ja luokkahuoneen arviointimenetelmien välillä.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan formatiivisen arvioinnin käytäntöä luokkahuoneissa ja kouluissa kahdeksassa eri koulutusjärjestelmässä: Australia (Queensland), Englanti, Italia, Kanada, Skotlanti, Suomi, Tanska ja Uusi-Seelanti. Tässä tutkimuksessa

keskitytään luokkahuonekäytäntöön syvemmin kuin OECD-tutkimuksissa yleensä. Tämän lähestymistavan kautta tämä tutkimus antaa muodon formatiivisen arvioinnin käsitteelle sellaisena, kuin sitä harjoitetaan näissä maissa. Tutkimuksessa analysoidaan, miten formatiivisen arvioinnin käyttöä tukevat järjestelmät voivat kehittyä. Tutkimus antaa myös ehdotuksia keinoista, joilla järjestelmä voi tukea paremmin formatiivisen arvioinnin laajempaa toteuttamista.

Tutkimus koostuu kolmesta pääosasta:

- **Osa I** sisältää OECD-analyysin formatiivisen arvioinnin tapauskohtaisen tutkimuksen havainnoista ja kansainvälisestä tutkimuksesta. Tärkeimmät havainnot ovat jäljempänä alaotsikoita.
- **Osa II** esittää kustakin maasta kerätyt tapauskohtaisen tutkimuksen todisteet. Tapaus tutkimuksessa käytetyt koulut valittiin sen vuoksi, että ne tarjoavat hyödyllisiä esimerkkejä erittäin tehokkaasta formatiivisesta arvioinnista käytännössä ja osoittavat siten, mikä on mahdollista. Tapaus tutkimusten välillä esiintyy samankaltaisuuksia, mutta niissä esiintyy myös useita erilaisia lähestymistapoja opetukseen ja oppimiseen. Esimerkkejä erilaisista lähestymistavoista ovat muun muassa yhteistyöhön perustuva oppimissuunnitelma Skotlannissa, ICT:n käyttöön opetuksen ja oppimisen uudistamiseksi keskittynyt koulu Quebecissä, maori-oppilaiden kulttuurin ja oppimistarpeiden perusteella toteutettu opetusohjelma Uudessa-Seelannissa sekä demokratiaa edistävät menetelmät tanskalaisissa kouluissa. Jokainen tapaus tutkimus alkaa yleiskatsauksella koulutuspoliittiseen taustaan, jonka puitteissa koulut työskentelevät. Jokaisessa tapaus tutkimuksessa kuvaillaan luokkahuoneessa tapahtuva opetus ja arviointi ja tutkitaan keinoja, joilla koulun johtajat ohjasivat muutosprosessia kouluissaan.
- **Osa III** sisältää katsauksia englannin-, ranskan- ja saksankielisestä kirjallisuudesta. Näissä katsauksissa kuvaillaan formatiivisen arvioinnin tutkimuksen tausta suhteessa maakohtaisiin perinteisiin. Englanninkielinen kirjallisuuskatsaus, jonka ovat kirjoittaneet Paul Black ja Dylan Wiliam, sisältää yhteenvedon havainnoista heidän hyvin vaikutusvaltaisesta katsauksestaan vuodelta 1998 ja heidän myöhemmistä kokemuksistaan tutkimuksen käytäntöön panemisesta eräässä pilottiohjelmassa yhteistyössä opettajien kanssa. He huomauttavat, että vaikka tehokasta oppimista edistävästä luokkatyypeistä tiedetään paljon, sen toteuttamiskeinoista laajemmalla pohjalla tiedetään vähemmän.

Ranskan kielisen kirjallisuuden katsaus, jonka ovat kirjoittaneet Linda Allal ja Lucie Mottier-Lopez, keskittyy erityisesti käsitteeseen ”ohjesääntö” (miten opettajat järjestävät oppimisen oppilaille ja oppilaiden kanssa). He painottavat sitä, miten tärkeää on paitsi antaa oppilaille palautetta, myös mukauttaa ohjeet eri oppilaiden tarpeisiin sopiviksi ja antaa heille kyvyn ja välineet itsearviointiin.

Olaf Köller tutkii kirjoittamassaan katsauksessa saksankielistä koulutuspsykologiaa koskevaa kirjallisuutta, jossa käsitellään pääasiassa sitä, miten oppilaat reagoivat eri palautemuotoihin, mikä on tärkeä tekijä formatiivisessa arvioinnissa. Havainnot osoittavat yksilökohtaiseen edistymiseen perustuvan palautteen tuottavan suuremman vaikutuksen kohti oppimistavoitteita kuin vertailu muihin oppilaisiin.

Formatiivisen arvioinnin johdanto

Luvussa 1 määritellään formatiivisen arvioinnin käsite ja esitetään todisteita sen tehokkuudesta oppilaiden saavutusten, oppimistulosten tasapuolisuuden ja opiskelutaitojen parantamisessa. Ensimmäinen luku ehdottaa, että formatiivisen arvioinnin periaatteiden avulla voidaan tunnistaa parannusta kaipaavia osa-alueita ja edistää tehokkaita ja rakentavia arviointimenetelmiä yksittäisistä luokista koko järjestelmään. Ensimmäisen luvun lopussa on yleiskatsaus tutkimusalasta ja metodologiasta.

Koulutuspoliittisten sovellusten tutkiminen

Luvussa 2 esitellään useita koulutusmenetelmiä, joita tapaustutkimusmaissa on kehitetty formatiivisen arvioinnin laajemman käytön edistämiseksi. Opetus- ja arviointimenetelmien muuttaminen koko koulutusjärjestelmässä vaatii vahvaa poliittista johtoa, vahvaa panostusta koulutukseen, ammatilliseen kehitykseen ja uudistusohjelmiin sekä asianmukaisia poliittisia kannusteita. Tässä luvussa muotoillaan puitteet koulutuspoliittisten menetelmien analysointia varten. Monissa maissa on formatiivisen arvioinnin käyttöä edistävää ja tukevaa lainsäädäntöä, joka asettaa sen etusijalle. Summatiivisten tietojen käyttöä formatiivisiin tarkoituksiin on yritetty rohkaista useissa maissa. Tehokkaan opetuksen ja formatiivisen arvioinnin ohjesääntöjä on upotettu kansallisiin opetussuunnitelmiin ja muihin materiaaleihin. Tehokasta formatiivista arviointia tukevia välineitä ja malleja on kehitetty. Tärkeitä investointeja on tehty erityisaloitteisiin ja uudistusohjelmiin, jotka sisältävät formatiivisia arviointimenetelmiä. Myös opettajien ammatillisessa koulutuksessa on investoitu formatiiviseen arviointiin. Kaikissa koulutusjärjestelmissä on vahvistettava koulutuspoliittista yhdistelmää ja tehtävä vahvempia investointeja, jos todellisia muutoksia opetuksessa ja arvioinnissa halutaan edistää koko koulutusjärjestelmässä.

Formatiivisen arvioinnin periaatteiden ymmärtäminen

Luvussa 3 tutkitaan formatiivisen arvioinnin periaatteita tapaustutkimuksen ja kansainvälisen kirjallisuuden pohjalta, joissa esiintyy jatkuvasti seuraavat kuusi periaatetta, joita toteutetaan luokkahuoneessa:

- Luokkakohtaisten kulttuurien muodostaminen, jotka edistävät vuorovaikutusta ja arviointivälineiden käyttöä.
- Oppimistavoitteiden perustaminen ja yksittäisten oppilaiden edistymisen seuraaminen.
- Erilaisten ohjausmenetelmien käyttö erilaisten oppilaiden tarpeiden mukaan.
- Erilaisten menetelmien käyttö oppilaiden opitun ymmärtämisen arvioimiseksi.
- Palaute oppimistuloksista ja havaintojen perusteella muokattujen ohjausmenetelmien käyttö.
- Oppilaiden aktiivinen osallistuminen oppimisprosessiin.

Kaikissa kahdeksassa maassa tapaustutkimuskoulujen opettajat olivat liittäneet kaikki nämä formatiivisen arvioinnin kuusi periaatetta säännölliseen käytäntöön ja käyttivät niitä opetuksen ja oppimisen runkona. Monet opettajat sanoivat muuttaneensa opetusmenetelmiään radikaalisti. Muutoskohteita olivat muun muassa vuorovaikutus oppilaiden kanssa, oppimistilanteiden järjestäminen ja oppilaiden ohjaaminen kohti oppimistavoitteita ja jopa oma suhtautumistapa oppilaiden menestykseen. Tutkimus osoittaa myös, kuinka tärkeää on *miten* opettajat käyttävät näitä periaatteita, jotta ne vaikuttavat oppilaiden saavutuksiin.

Formatiivisen arvioinnin analysoiminen käytännössä

Luku 4 sisältää värikkään kuvauksen jokaisesta formatiivisen arvioinnin periaatteesta käytännössä. Esimerkit, jotka on piirretty useista erilaisista asetelmista, auttavat siirtämään formatiivista arviointia koskevan keskustelun painopisteen yleisistä periaatteista formatiivisten menetelmien mukanaan tuomien muutosten konkreettisempaan ymmärtämiseen. Neljännessä luvussa kuvaillaan erityisiä menetelmiä ja tekniikoita, joita opettajat ovat käyttäneet edistääkseen vuorovaikutusta luokkahuoneessa, voidakseen mitata oppilaiden opitun ymmärtämisen tasoja paremmin ja kehittääkseen oppilaiden kykyä arvioida itseään ja toisiaan. Formatiiivinen arviointi vaatii kovaa työtä ja muuttavat opettajien käsitystä omasta ja oppilaidensa rooleista.

Koulun ja luokan etujen ja esteiden käsitteleminen

Luvussa 5 käsitellään sellaisten kouluttajien huolia, jotka suhtautuvat epäilevästi opettajien ja yleisesti koulujen kykyyn toteuttaa formatiivista arviointia logististen haasteiden edessä. Viidennessä luvussa osoitetaan tapaustutkimusmateriaalin avulla, miten opettajat – useita eri tekniikoita kokeiltuaan – pystyivät kehittämään yksinkertaisia ja nerokkaita ratkaisuja erilaisiin ongelmiin, kuten suuret luokkakoot ja opetussuunnitelman suuret vaatimukset. Kokemuksen myötä opettajat alkoivat käyttää formatiivisia arviointimenetelmiä myös sellaisten oppilaiden kanssa, joita he pitivät haastavampina. Viidennessä luvussa tutkaillaan myös koulun johtajien merkittävää roolia muutosten alkuun panemisessa, syventämisessä ja säilyttämisessä.

Poliittisten haasteiden kohtaaminen

Luvussa 6 tutkitaan tapaustutkimusten havaintojen vaikutuksia politiikkaan ja määritellään keinoja, joilla politiikka voi helpottaa ja rohkaista formatiivisen arvioinnin laajempaa käyttöä. Koko järjestelmän kattavat muutokset opetuksessa ja arvioinnissa vaativat vahvan poliittisen johdon. Tämä tarkoittaa, että päättäjien ja viranomaisten täytyy puhua jatkuvasti laadukkaasti opetuksen ja oppimisen, opetuksen eri oppilaiden tarpeisiin sovittamisen ja oppilaiden oppimistaitojen edistämisen tärkeydestä. Opetukseen ja oppimiseen keskittyvässä politiikassa täytyy tunnustaa monimuotoisuus, huolehtia oppimisprosessista ja käyttää useita indikaattoreita ja tulostmittauksia, jotta koulujen ja opettajien suoritukset voidaan ymmärtää paremmin. Kuudennessa luvussa käsiteltävät kuusi poliittista periaatetta ovat:

- painopisteen pitäminen opetuksessa ja oppimisessa
- summatiivisten ja formatiivisten arviointimenetelmien kohdistaminen
- varmistaa, että luokka-, koulu- ja järjestelmätason arvioinnit liittyvät toisiinsa ja että niitä käytetään formatiivisesti parannusten muotoiluun kullakin tasolla
- koulutukseen investoiminen ja formatiivisen arvioinnin tukeminen
- uudistusten kannustaminen
- vahvempien siteiden muodostaminen tutkimuksen, politiikan ja käytännön välille.

© OECD 2004

Tämä yhteenveto ei ole virallinen OECD-käännös.

Tämän yhteenvedon kopioiminen on sallittua sillä edellytyksellä, että OECD:n tekijänoikeudet ja alkuperäisen julkaisun nimi mainitaan.

Monikieliset yhteenvedot ovat käännettyjä otteita OECD:n julkaisuista, jotka on julkaistu alunperin englanniksi ja ranskaksi.

Julkaisuja on saatavilla maksutta OECD:n verkkokirjastossa osoitteessa www.oecd.org/bookshop/

Lisätietoja antaa: OECD Rights and Translation unit,
Public Affairs and Communications Directorate.

rights@oecd.org

Faksi: +33 (0)1 45 24 13 91

OECD Rights and Translation unit (PAC)
2 rue André-Pascal
75116 Paris
France

Vieraile osaston verkkosivuilla osoitteessa www.oecd.org/rights/

